

TRADHISI ABID-ABID ING DHUSUN TEGALREJO DESA PAHONJEAN KECAMATAN MAJENANG KABUPATEN CLACAP

THE TRADITION OF ABID-ABID IN DHUSUN TEGALREJO DESA PAHONJEAN MAJENANG SUBDISTRICT, CILACAP REGENCY

Oleh: Galih Imam Bazhari, Prodi Pendidikan Bahasa Jawa, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Yogyakarta

Sarining Panaliten

Panaliten menika gadhah ancas kangge ngandharaken prosesi lampahing tradhisi Abid-abid, makna simbolik pirantos ing salebeting tradhisi Abid-abid, sarta paedahipun tradhisi Abid-abid tumrap warga panyengkuyung. Panaliten menika migunakaken *metode* panaliten *kualitatif*. Caranipun ngempalaken data ing salebeting panaliten menika migunakaken *pengamatan berperanserta* saha *wawancara mendalam*. Pirantosing panaliten inggih menika panaliti piyambak ingkang kabiyantu mawi pirantos perekam, kamera foto saha pirantos kangge nyerat. Caranipun nganalisis data ingkang dipunginakaken inggih menika teknik analisis *induktif*. Caranipun ngesahaken data lumantar *triangulasi sumber* lan *metode*. Asiling panaliten menika nedahaken bilih: (1) Prosesi lampahing tradhisi Abid-abid kaperang dados kalih tahap : (a) cecawis ingkang awujud cecawis papan tradhisi Abid-abid, saha damel pirantos-pirantos abid. (b) lampahing tradhisi Abid-abid awujud iring-iringan Pengantin *khitan*. (2) Makna simbolik pirantos ingkang dipunginakaken ing salebeting tradhisi Abid-abid menika kangge mahyakaken raos sukur kita dhateng ngarsaning Gusti supados lare ingkang dipunkhitan tansah pinaringan kawilujengan, katentreman, kabagaswarasan sarta pinaringan gampil anggenipun ngupadi rejeki ing sajroning lampah pagesanganipun. (3) Paedahipun tradhisi Abid-abid tumrapping warga panyengkuyung inggih menika (a) paedah sosial, (b) paedah ekonomi, saha (c) paedah *pelestari* tradhisi.

Pamijining tembung: *Tradisi Abid-Abid, Pahonjean, Majenang, Cilacap*

Abstract

This research aimed to discuss the tradition of *Abid-abid* procedures, symbolic meaning of the tools in *Abid-abid* tradition, and the benefits of *Abid-abid* tradition for the conserving people. This research used the quantitative method. The techniques of the data collection used in this research were role play observation and in-depth interview. The instrument of this research was the researcher himself helped by camera, voice recorder, book, and pen. The technique of the data analysis used in this research was the inductive analysis technique. The data validations of this research were the resource triangulation, and the method triangulation. The result of this research showed that: (1) The procedures of *Abid-abid* tradition were divided into two steps: (a) preparations include the preparation of place and tool of *Abid-abid* tradition. (b) the procedure of *Abid-abid* tradition in the form of *penganten khitan* accompaniment. (2) The symbolic meaning of the tools used in *Abid-abid* tradition was explaining the gratitude from the people to The Almighty Allah that the child who got *sunat* will be given the blessing, prosperity, healthy, safety, and the ease in getting the livelihood in his life. (3) The benefits of *Abid-abid* tradition for the conserving people were (a) social benefit, (b) economy benefit, and (c) tradition conservation benefit.

PURWAKA

Salah satunggaling masarakat ingkang pepak kaliyan kabudayaan inggih menika masarakat Jawi. Masarakat Jawi menika masarakat ingkang gadhah mapinten-pinten tradhisi saha budaya Jawi, inggih menika tradhisi

ingkang asipat tradhisional saha *modern*. Salah satunggaling tlatah ingkang dumugi semanten taksih nguri nguri tradhisi umpaminipun Dhusun Tegal Rejo, Dhusun Tegal Rejo menika mapan wonten ing Desa Pahonjean, Kecamatan

Majenang, Kabupaten Cilacap sisih kilenipun tlatah Jawa Tengah. Tradhisi ingkang wonten ing dhusun Tegal Rejo inggih menika tradhisi Abid-abid.

Tradhisi Abid-abid inggih menika gabungan tradhisi budaya Islam kaliyan budaya Jawa, tradhisi Abid-abid biasanipun dipunwontenaken menawi wonten adicara *walimatul khitan*, *khotmil Qur'an*, saha dinten raya. Ing dhusun Tegal Rejo wujudipun tradhisi menika inggih menika iring-iringan lare jaler ingkang nembe *walimatul khitan* saha *khatam Qur'an*. Tradhisi Abid-abid saged sirna manawi dipunanggep sampun boten gadhah paedah tumrap masarakat panyengkuyungipun. Supados boten sirna pramila paneliti badhe ngawontenaken panaliten kanthi irah-irahan Tradhisi Abid-abid ing Dhusun Tegal Rejo, Desa Pahonjean, Kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap.

GEGERAN TEORI

Kabudayan

Tembung kabudayan asalipun saking basa Sansekerta saking tembung *buddayah*, inggih menika wujud jamak saking tembung *buddhi* ingkang tegesipun “budi” utawi “akal”. Koentjaraningrat lumantar Herusatoto (2008 : 11-12) ngandharaken bilih kabudayan menika nggadahi tigang wujud inggih menika:

1. *wujud kabudayan sebagai suatu kompleks dan ide-ide, gagasangagasan, nilai-nilai, norma-norma, peraturan dan sebagainya; wujud ini berada pada alam pikiran dari warga masyarakat atau dapat pula berupa tulisan-tulisan, karangan-karangan warga masyarakat yang bersangkutan.*

2. *wujud kebudayaan sebagai suatu kompleks aktivitas kelakuan berpola dari manusia dalam masyarakat yang bersangkutan.*
3. *wujud kebudayaan sebagai benda-benda hasil karya manusia, ia berupa kebudayaan fisik yang berbentuk nyata yang merupakan hasil karya masyarakat yang bersangkutan.*

Saking pamanggih ing nginggil saged kaandharaken bilih tiga-tiganipun wujud kabudayan menika cetha bilih wujud ingkang sepisan kaliyan wujud ingkang kaping kalih menika minangka asiling akal saha budi manungsa, sanajan wujud ingkang kaping tiga menika minangka asiling pakaryan manungsa.

Folklor

Tembung *folklor* asalipun saking basa Inggris “*folklore*” inggih menika saking tembung *folk* kaliyan *lore*. Miturut Danandjaja *folk* inggih menika saperangan tiyang ingkang gadhah tandha-tandha fisik ingkang saged mbedakaken antawisipun kelompok satunggal kaliyan kelompok sanesipun. *Lore* inggih menika tradhisi ingkang dipunwarisaken kanthi lesan ugi saged saking tuladha ingkang sesarengan kaliyan gerak isyarat utawi piranti kangge mbiyantu ngemut-emut.

Miturut Archer Taylor lumantar Endraswara (2010: 3), ingkang dados ciri khas saking folklor inggih menika wonten ing aspek panyebaranipun. Panyebaran folklor kathah-kathaipun kedadosan mawi lesan saengga asring wonten penambahan saha pengurangan folklor.

Tradhisi Abid-abid menika kalebet *folklor*, amargi tradhisi Abid-abid menika sampun wonten wiwit rumiyin dumugi semanten ingkang nama pangriptanipun boten dipunmangertosi

dening masarakat dhusun Tegal Rejo. Tradhisi Abid-abid ugi minangka kabudayan ingkang gadhahipun tiyang kathah utawi *kolektif*. Dados sadaya masarakat dhusun Tegal Rejo ngraosaken bilih tradhisi Abid-abid menika tradhisi *milik bersama* ingkang dipunwarisi saking nenek moyangipun.

Tradhisi

Miturut KBBI (*Kamus Besar Bahasa Indonesia*), tembung tradhisi tegesipun adat utawi *kebiasaan* ingkang turun-temurun saking nenek moyang ingkang taksih dipunuri-uri wonten ing masarakat. Bab ingkang langkung dhasar saking tradhisi inggih menika *informasi* ingkang dipunlajengaken saking *generasi* satunggal dumugi *generasi* salajengipun inggih mawi sinerat menapa lesan. Wondene Sujamto (1992 : 184) ngandharaken bilih.

Tradisi Jawa dijalankan berdasarkan adat dan tata cara yang berlaku dalam masyarakat dan dipakai bersama-sama. Adat adalah perilaku budaya yang telah membaku dari suatu masyarakat. Sedangkan tata cara adalah rangkaian perbuatan yang juga telah membaku dalam pelaksanaan suatu jenis adat. Tata cara juga disebut sebagai rangkaian tindakan yang meliputi jenis, tata urutan juga peralatan tertentu.

Adhedhasar saking andharan-andharan ing nginggil saged kapendhet dudutanipun, bilih tradhisi inggih menika samubarang ingkang dipunlampahi dening masarakat ingkang sampun rumaket wiwit rumiyin dumugi samenika ingkang nggadhahi nilai utawi norma ingkang wonten ing masarakatipun.

Abid-abid

Miturut KBBI (*Kamus Besar Bahasa Indonesia*), tembung Abid tegesipun *beribadah, orang yang taat kepada Tuhan, orang saleh*. Bapak Mundiran ugi ngandharaken bilih Abid-abidan menika iring-iringan pengantin *khitan* saderengipun *khotmil Qur'an*. Dados tradhisi Abid-abid inggih menika gabungan tradhisi budaya islam kaliyan budaya Jawa, Tradhisi Abid-abid biasanipun dipunwontenaken menawi wonten adicara *walimatul khitan, khotmil Qur'an*, saha dinten raya.

Proses lampahing tradhisi Abid-abid wonten ing saben dhaerah kirang langkung mawi tahap ingkang sami, sanadyan biasanipun dipunpanggihi sekedhik *perbedaan*. Ananging sejatosipun *perbedaan* menika ingkang ndadoskaken tradhisi Abid-abid wonten ing saben dhaerah gadhah *versi* piyambak, saengga saged dados ciri khas saking dhaerah kasebat.

Simbol

Manungsa wonten ing pagesangan menika kathah ngginakaken simbol-simbol kangge makili pamanggihipun. Dados manungsa menika saged kaandharaken minangka *makhluk bersimbol*. Herusatoto (2001 : 10) ngandharaken bilih tembung simbol menika asalipun saking basa Yunani inggih menika saking tembung *symbolos* ingkang gadhah teges tandha ingkang nedahaken samubarang dhateng tiyang.

Dene Poerwadarminta (1985 : 11) ngandharaken bilih simbol saged dipuntegesi sami kaliyan lambang. Simbol menika minangka perangan ingkang paling alit saking ritual/tradhisi. Wonten ing tradhisi Abid-abid, perangan ingkang paling alit saged awujud piranti wonten ing tradhisi kasebat. Bab menika gadhah

makna ingkang sipatipun mligi. Simbol inggih menika paweling saking para leluhur kangge *generasi* salajengipun.

METODE PANALITEN

Jinising Panaliten

Jinising panaliten inggih menika panaliten kualitatif naturalistik. Miturut Deddy Mulyana (2002 : 154), "*Metode naturalistik adalah metode yang mengkaji aspek-aspek kehidupan sosial dalam situasi wajar.*" Pamilihing metode naturalistik amargi wonten ing panaliten menika, panaliti *berinteraksi* langsung kaliyan objek saha subjek panaliten adhedhasar kawontenan ingkang *natural*.

Setting Panaliten

Panaliten dipunwontenaken ing Dhusun Tegal Rejo, salah satunggaling dhusun wonten ing Desa Pahonjean, Kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap antawisipun sasi Juli 2016 dumugi Agustus 2016. Panaliten katindakaken dhumateng para paraga wonten ing Tradhisi abid-abid saha saperangan masarakat dhusun Tegal Rejo.

Subjek saha Objek Panaliten

Subjek wonten ing panaliten inggih menika sedaya *informan* ingkang nyukani *informasi* wonten ing panaliten menika kadosta para paraga tradhisi abid-abid saha saperangan masarakat dhusun Tegal Rejo. Wondene objek panaliten inggih menika asal-usul saha proses lampahing wonten ing salebeting tradhisi abid-abid ing Dhusun Tegal Rejo, Desa Pahonjean, Kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap.

Sumber Data

Lofland saha Lofland lumantar Moleong (2014: 157) ngandharaken bilih sumber data wonten ing panaliten kualitatif ingkang utami inggih menika tembung-tembung saha solah bawa, sumber data sanesipun inggih menika arupi data tambahan kadosta dokumen lan sapanunggalipun. Wonten ing panaliten menika, sumber data ingkang utami inggih menika awujud tembung-tembung saha solah bawa ingkang pikantuk saking asiling *observasi*, pengamatan berperanserta, saha wawancara mendalam ingkang katindakaken dening panaliti dhumateng *informan* ingkang selajengipun dipunserat wonten ing cathetan saha dipunrekam ngginakaken pirantostape recorder. Teknik *Sampling purposive* adalah teknik penentuan sampel dengan pertimbangan tertentu (Sugiyono, 2010: 124).

Pirantosing Panaliten

Pirantosing panaliten inggih menika panaliti piyambak ingkang kabiyantu *daftar* pandangan, cathetan lapangan, *tape recorder*, saha *camera digital*.

Caranipun Ngempalaken Data

Caranipun ngempalaken data wonten ing panaliten inggih menika kanthi cara *observasi*, *pengamatan berperanserta*, wawancara mendalam, saha dokumentasi.

1. Observasi

Guba saha Lincoln lumantar Moleong (2014: 174) ngandharaken bilih *observasi* inggih menika teknik pengamatan adedhasar saking pengalaman langsung. *Observasi* wonten ing panaliten menika katindakaken kanthi cara panaliti terjun langsung wonten ing papan panaliten supados mangertosi kados pundi

kawontenan subjek saha objek panaliten ing dhusun Tegal Rejo.

2. Pengamatan berperanserta

Pengamatan berperanserta katindakaken kanthi cara panaliti *berinteraksi* langsung kaliyan masarakat saha *berpartisipasi* wonten ing kagiyatan ingkang dados objek panaliten. Wonten ing proses menika, panaliti saged ngraosaken saha mangertosi kados pundi kawontenan objek saha subjek panaliten ing masarakat.

3. Wawancara mendalam

Miturut Moloeng (2014: 186), wawancara inggih menika pawicantenan ingkang katindakaken dening kalih tiyang, inggih menika *pewawancara (interview)* ingkang nyukani pandangan saha *terwawancara (interviewee)* ingkang mangsuli pandangan kasebat. Ancas saking wawancara inggih menika kangge pados katrangan utawi *informasi* ingkang dipunbetahaken dening panaliti wonten ing panaliten. Jinising wawancara ingkang dipunginakaken wonten ing panaliten inggih menika wawancara mendalam ingkang sipatipun *terbuka*, tegesipun inggih menika tiyang ingkang dados *terwawancara* mangertos bilih saweg dados subjek wawancara saha mangertos ugi ancas saking panaliti ngawontenaken wawancara kasebat.

Caranipun Ngesahaken Data

Miturut Moloeng (2014: 330), "*Teknik triangulasi adalah teknik pemeriksaan keabsahan data yang memanfaatkan sesuatu yang lain di luar data untuk keperluan pengecekan atau sebagai perbandingan terhadap data tersebut.*" Teknik triangulasi ingkang

dipunginakaken wonten ing panaliten inggih menika teknik triangulasi metode saha teknik triangulasi sumber.

Caranipun Ngalalisis Data

Miturut Bogdam lumantar Sugiyono (2010: 334), analisis data inggih menika proses pados saha nyusun kanthi sistematis data ingkang pikantuk saking asiling wawancara, cathetan lapangan, saha proses sanesipun, saengga langkung gampang dipunmangertosi menawi dipunandharaken dhateng tiyang sanes. Wonten ing panaliten menika, analisis data katindakaken mawi metode induktif.

ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGAN

Andharaning Papan Pagelaran Tradhisi Abid-Abid

Tradhisi Abid-abid katindakaken wonten ing Dhusun Tegalrejo, Desa Pahonjean, Kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap. Dhusun Tegalrejo kalebet salah satunggaling dhusun ing Desa Pahonjean. Tebihipun kirang langkung 80 km saking kutha Cilacap. Dhusun menika gadhah wiyar 179 m². Cacahipun penduduk dhusun Tegalrejo inggih menika 1.168 tiyang ingkang kaperang dados 584 piyantun kakung saha 584 piyantun putri.

Mayoritas agami saking masarakatipun inggih menika ngrasuk agami Islam. Wondene ing babagan pakaryan, jinisipun maneka warni, ananging *mayoritas* warga Dhusun Tegalrejo kagungan pakaryan inggih menika minangka buruh tani.

Tradhisi Abid-abid

Iring-iringan Abid Tegalrejo, biasanipun dipunwontenaken bilih pikantuk pesenan saking

tiyang ingkang ngawontenaken adicara *hajatan* sepitan saha *Qhotmil Qur'an*. Iring-iringan Abid menika ugi namung saged dipuntindakaken wonten ing adicara *hajatan khitan* saha *Qotmil Qur'an* kemawon. Amargi tradhisi Abid-abid menika sejatosipun kangge ngiringi tiyang ingkang *khitanan* saha *Qhotmil Qur'an*.

Cacahipun paraga tradhisi Abid-abid inggih menika wonten 60 tiyang. Saking 25 tiyang kasebut dipunperang wonten ing tugasipun piyambak-piyambak inggih menika wonten ing pirantos-pirantos abid menika damar sewu, lampu petromak, lampu sempor, tongkat strek, *velg* geni, streng geni, kembang manggar, lampu bintang, grobak drum lisah mambet, saha 35 tiyang wonten ing rombongan *drum band*. Pakaryan para paraga tradhisi Abid-abid Tegalrejo kathah-kathahipun inggih menika minangka buruh, swasta, saha petani. *Sistem religi* para paraga tradhisi Abid-abid sedayanipun inggih menika ngrasuk agami Islam. Pendhidhikan para paraga tradhisi Abid-abid kathah-kathahipun inggih menika lulusan SD, SMP, SMA.

Mula Bikanipun Tradhisi Abid-abid wonten ing Dhusun Tegalrejo

Asal-usul kawontenan tradhisi Abid-abid wonten ing Dhusun Tegalrejo dumugi sakmenika dereng wonten tiyang ingkang mangertos. Masarakat namung mangertos bilih tradhisi Abid-abid menika minangka warisan saking para leluhur ingkang sampun turun-temurun, saengga kedah dipunuri-uri dumugi wekdal salajengipun.

Prosesi Tradhisi Abid-abid Tegalrejo

Cecawis

Cecawis ingkang dipuntindakaken inggih menika cecawis papan saha damel pirantos-pirantos Abid.

Lampahing Tradhisi Abid-abid

Iring-iringan abid inggih menika prosesi iring-iringanipun pengantin *khitan* ngagem alat-alat abid. Iring-iringan abid menika minangka acara puncak wonten ing tradhisi Abid-abid, amargi ancasiipun tradhisi Abid-abid inggih menika kangge ngiringi pengantin *khitan*. Sederengipun prosesi tradhisi abid-abid kawiwitan, lare jaler ingkang dipunkhitan saha putra domas pengantin dipunrias rumiyin wonten ing *salon*. Dipunwastani pengantin *khitan* amargi lare ingkang dipunkhitan dipunrias kados dene penganten. Penganten menika limrahipun dipunrias lajeng ngagem kain sorban saha rasukan jubah tiyang Arab, menawi putra domas pengantin rasukanipun ngagem rasukan adat jawa beskap.

Sasampunipun dipunrias, pengantin *khitan* kaliyan, putra domas pengantin saha sedaya paraga Abidipun kempal wonten ing papan *start* iring-iringan Abid inggih menika wonten ing dalemipun bapak Ali, salajengipun iring-iringan abid dipunwiwiti aba-aba ngangge sempritan saking komandan abid, dados pratandha bilih iring-iringan abid sampun kawiwitan, ingkang nomer setunggal inggih menika saking lampu sempor, wonten ing lampu sempor atraksinipun inggih menika sembur geni.

Inggih wonten wingkingipun lampu sempor inggih menika lampu petromak, lampu petromak menika kangge penerangan. Salajengipun wonten wingkingipun lampu petromak inggih menika tongkat strek. Atraksi

tongkat menika dipunputer-puter, paraganipun ugi kedah saged nguasani teknik dasar saha *fariasi* supados boten cilaka.

Salajengipun inggih menika *velg* geni, caranipun atraksi *velg* kasebut inggih menika ngayunaken *velg* nglewati badan paraganipun, salajengipun badanipun paraga *velg* kasebut mlumpat nglewati bolongan *velg* ingkang sampun dipunlapisi goni ingkang kebakar, wonten wingkingipun *velg* geni inggih menika streng geni, pirantos menika mbetahaken tigang tiyang kangge atraksi, inggih menika 2 tiyang nyepeng kalhipun pucuk tali saha dipunputer-puter, lajeng 1 tiyang ngawontenaken atraksi inggih menika mlumpat-mlumpat wonten lebetipun ayunanipun streng geni kasebut..

Salajengipun wonten wingkingipun streng geni inggih menika tongkat strek ingkang cacahipun 2, wonten wingkingipun tongkat strek inggih menika grobak ingkang mbeta drum lisah mambet, wonten wingkingipun gerobak drum inggih menika damar sewu, paedahipun damar sewu inggih menika kangge penerangan, wonten wingkingipun damar sewu inggih menika lampu bintang, cacahipun lampu bintang inggih menika kalih. Paedahipun lampu bintang inggih menika kangge penerangan.

Salajengipun wonten wingkingipun lampu bintang inggih menika lampu petromak ingkang cacahipun kalih, wonten wingkingipun lampu petromak inggih menika pengantin *khitan*, pengantin *khitan* menika cacahipun wonten kalih, amargi kalih saengga pengantin kasebut numpak jaran piyambak-piyambak. Salajengipun wonten wingkingipun pengantin *khitan* inggih menika kembang manggar ingkang cacahipun wonten

kalih saha saben setunggal manggar kasebut dipunbetha setunggal tiyang. Paedahipun kembang manggar inggih menika namung kangge *variasi* kemawon.

Salajengipun wonten wingkingipun kembang manggar inggih menika putra domas pengantin *khitan*, wonten wingkingipun putra domas pengantin inggih menika iring-iringan drum band, drum band menika saking SMP Alma'ata Majenang. Salajengipun menawi iring-iringan abid sampun dumugi dalemipun bapak Mundiran inggih menika walinipun pengantin *khitan*, selajengipun iring-iringan abid kasebut bibar ingkang dados pratandha bilih prosesi iring-iringan abid kasebut sampun paripurna.

Makna Simbolik Pirantos Tradhisi Abid-abid

a. Damar Sewu

Damar sewu kasebut nyimbolaken penerangan wonten ing pagesangan. Damar menika terang saha sewu menika sewu, dados damar sewu inggih menika sewu penerangan kangge kita sedaya. Obor ingkang murub wonten ing sedaya pirantos abid menika mujudaken *pelita* ati manungsa, manungsa menika makhluk ingkang dipunciptakaken dening Gusti Allah supados murub saha semangat wonten ing pagesangan menika, utaminipun wonten ing nilai-nilai ibadah caranipun inggih menika raos sokur.

b. Kembang Manggar

Kembang manggar menika nyimbolaken kangge ingkang mulya, supados saged dipunaplikasikaken dening *pengantin khitan* wonten ing pagesangan menika.

Paedahipun Tradhisi Abid-abid

Paedah Sosial

Salah satunggaling paedah tradhisi Abid-abid inggih menika paedah sosial, inggih menika paedah ingkang wonten gayutanipun kaliyan sambetan ing antawisipun warga satunggal lan sanesipun. Nalika wonten tiyang ingkang ngawontenaken tradhisi Abid-abid, para tangga tepalih saha sadherek sami mbiyantu nyawisaken sadaya ingkang dipunbetahaken kangge acara Abid-abid.

Paedah Ekonomi

Paedah ekonomi menika mujudaken paedah ingkang wonten gayutanipun kaliyan pamedaling warga masarakat. Nalika wonten tradhisi Abid-abid, para warga dhusun Tegalrerjo, desa Pahonjean sami rawuh. Biasanipun nalika wonten tiyang ingkang ngawontenaken acara Abid-abid, kathah tiyang ingkang sami bebakulan. Wujuding bebakulan ing acara Abid-abid menika jajanan kados ta mie ayam, pecel, bakso, omben-omben menapa dene dolanan lare lan sanes-sanesipun. Pramila menika saged nambah pangasilanipun para warga ingkang sadean ing acara Abid-abid.

Paedah Pelestari Tradhisi

Tradhisi Abid-abid inggih menika warisan saking para leluhur. Tradhisi para leluhur menika saged lestantun manawi wonten masarakat ingkang nglestantunaken tradhisi menika. Salah satunggalingipun inggih menika tradhisi Abid-abid ingkang taksih dipunlampahi dening masarakat dhusun Tegalrejo, desa Pahonjean, kecamatan Majenang. Tradhisi menika taksih dipunlampahi wiwit rumiyin dumugi samenika amargi masarakatipun sami nyengkuyung tradhisi

ingkang gesang wonten ing dhusun Tegalrejo menika

DUDUTAN SAHA PAMRAYOGI

Adedhasar asiling panaliten ingkang sampun dipuntindakaken ngengingi perkawis tradhisi Abid-abid ing Dhusun Tegalrejo, Desa Pahonjean, Kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap, pramila saged dipunpendhet dudutanipun kados ing gandhapa menika.

1. Tradhisi Abid-abid ing Dhusun Tegalrejo, Desa Pahonjean, Kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap menika, dipunwontenaken ing dhusun Tegalrejo, desa Pahonjean, kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap.
2. Mula bikanipun tradhisi abid-abid wonten ing dhusun Tegalrejo dumugi sakmenika dereng wonten tiyang ingkang mangertos. Masarakat namung mangertos bilih tradhisi Abid-abid menika minangka warisan saking para leluhur ingkang sampun turun-temurun, saengga kedah dipunuri-uri dumugi wekdal salajengipun.
3. Tradhisi Abid-abid ing dhusun Tegalrejo, desa Pahonjean, kecamatan Majenang, kabupaten Cilacap kawiwitan dinten Rabu surya kaping 20 Juli 2016. Prosesi tradhisi Abid-abid kaperang dados mapinten-pinten tahapan kegiatan. Kegiatan-kegiatan wonten ing tradhisi Abid-abid kasebat inggih menika cecawis lan lampahing prosesi. Cecawis tradhisi Abid-abid menika awujud cecawis papan saha damel pirantos-pirantos abid. Dene lampahing tradhisi Abid-abid menika wujudipun iring-iringan pengantin khitan.

4. Makna simbolik piranti wonten ing salebeting tradhisi Abid-abid inggih menika.

a. Damar Sewu

Damar sewu kasebut nyimbolaken penerangan wonten ing pagesangan. Damar menika terang saha sewu menika sewu, dados damar sewu inggih menika sewu penerangan kangge kita sedaya.

b. Kembang Manggar

Kembang manggar menika nyimbolaken kangge ingkang mulya, supados saged dipunaplikasikaken dening *pengantin khitan* wonten ing pagesangan menika, wonten ing pagesangan menika lare ingkang dipun*khitan* gadhah sipat ingkang lurus supados saged dados lare ingkang migunani.

5. Paedah tradhisi Abid-abid menika saged dipunperang dados tiga, antawisipun inggih menika paedah sosial, paedah ekonomi, lan paedah *pelestari* tradhisi.

Asiling panaliten Tradhisi Abid-abid ing Dhusun Tegalrejo, Desa Pahonjean, Kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap menika kangge ngandharaken prosesi tradhisi Abid-abid, makna pirantos, sarta paedahipun tradhisi tumrap masarakat panyengkuyung. Panaliten menika saged dipunginakaken minangka acuan wonten ing pendidikan kebudayaan. Wontenipun tradhisi Abid-abid ingkang taksih katindakaken dumugi samenika ingkang ngemot paedah-paedah tartamtu, pramila saged dipuntrepaken ing pagesangan masarakat.

Wontenipun tradhisi Abid-abid ingkang dipunlampahi dening warga dhusun Tegalrejo, desa Pahonjean, kecamatan Majenang, kabupaten Cilacap menika nggadhahi potensi pariwisata

tumrap pemerintah kabupaten Cilacap. Nguri-nguri kabudayaan saha nglestantunaken tradhisi menika kedah dipunlampahi supados tradhisi saha budaya ingkang wonten boten sirna. Pramila paneliti suka pamrayogi bilih wontenipun tradhisi Abid-abid menika prelu dipunbukukaken supados saged dipundadosaken minangka sumbangan data kangge mimbui *referensi* babagan tradhisi ingkang wonten ing kabupaten Cilacap. Asiling panaliten menika ugi saged dipundadosaken minangka bahan pertimbangan pemerintah kabupaten Cilacap kangge *pengembangan pariwisata* wonten ing kecamatan Majenang.

KAPUSTAKAN

- Asmito. 1988. *Sejarah Kebudayaan Indonesia*. Jakarta : Departemen Pendidikan dan Kebudayaan.
- Endraswara, Suwardi. 2010. *Foklor Jawa Bentuk, Macam, dan Nilainya*. Yogyakarta : Penaku.
- Endraswara, Suwardi. 2011. *Metodologi Penelitian Tradisi Lisan*. Yogyakarta : Kanwa Publisher.
- Danandjaja, James. 2007. *Folklor Indonesia*. Jakarta : PT Pustaka Utama Graviti
- Daeng, J. Hans. 2000. *Manusia, Kebudayaan, dan Lingkungan*. Yogyakarta : Pustaka Pelajar.
- Kussudiardjo, Bagong. 1992. *Dari Klasik Hingga Kontemporer*. Yogyakarta : Padepokan Press
- Herustoto, Budiono. 2001. *Simbolisme dalam Budaya Jawa*. Yogyakarta : Hanindita.
- Sunjata, Pantja. 1996. *Kupatan Jalasutra Tradisi, Makna, Simboliknya*. Yogyakarta: Depdikbud.
- _____. 2008. *Simbolisme Jawa*. Yogyakarta : Ombak.
- Poerwadarminta, W.J.S. 1985. *Kamus Umum Bahasa Indonesia*. Jakarta : Nalai Pustaka.
- _____. 1939. *Baoesastra Djawa*. Batavia : B. Wolters Uitgevers Maatschappij Groningen.
- Moloeng, J. Lexy. 2014. *Metodologi Penelitian Kualitatif*. Bandung : PT Remaja Rosdakarya.

- Mulyana, Deddy. 2002. *Metodologi Penelitian Kualitatif*. Bandung : PT Remaja Rosdakarya.
- Sugiyono. 2010. *Metode Penelitian Pendidikan*. Bandung: Alfabeta.
- Khoeriyah, Miftahul. 2015. “*Tradhisi Ziarah Pasareyan Mbah Kalibening Wonten Ing Dhusun Kalibening, Desa Dawuhan, Kecamatan Banyumas, Kabupaten Banyumas*”. Skripsi S1. Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah, FBS, UNY.
- Ulfah, Diah Yunia. 2014. “*Tradhisi Gusaran ing dhusun Cipabeasan, Desa Cilopadang, Kecamatan Majenang, Kabupaten Cilacap*”. Skripsi S1. Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah, FBS, UNY.
- (http://sheilynurfajriah.blogspot.co.id/2013/04/data-analisis-data-dan-penalaran_2771.html)
- (<http://getukgorengsokaraja.com/seni-budaya-banyumas-abit-abitan/>)
- (<https://magzcircle.wordpress.com/2011/01/11/abit-abitan-dari-masa-ke-masa/>)
- Kecamatan Pakem, Kabupaten Sleman, Yogyakarta: FBS-UNY.
- Tashadi. 1992. *Upacara Tradisi Saparan Daerah Gamping dan Wonolelo Daerah Istimewa Yogyakarta*. Yogyakarta : Depdikbud.
- Tim Penyusun Kamus Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa. 1988. *Kamus Besar Bahasa Indonesia*. Jakarta : Balai Pustaka.
- Wicaksana, Andhika. 2014. *Tradisi ziarah Ing Petilasan-Petilasan Wonten Ing Gunung Srandil Desa Glempang Pasir Kecamatan Adipala Kabupaten Cilacap*. Yogyakarta: UNY.